

«KAMOLOТ»
KUTUBXONASI

Агата
Кристи

Ўнта негр боласи

Агата
Кристи

Ўнта негр боласи

ЎН БИРИНЧИ БОБ

Филипп Ломбардга саҳарлаб уйғониш одат бўлиб қолган эди. Бугун ҳам шу одати хилоф бўл- мади. Ўрнида ўтириб, ташқарига қулоқ солди.

ол сал сусайгандек. Ёмғир эшитилмасди... Соат саккизда яна кучли шамол турди, лекин буни Ломбард пайқамасди. Чунки тагин ухлаб қолганди. Соат тўққиз яримда каравотида ўтирар, соатига қараб, ишонмагандек қулоғига тутар, оч бўридек тишларини ғўжирлатарди.

– Ишга киришадиган пайт келди, – деганча ўрнидан сакраб турди.

Соат тўққиз-у ўттиз бешда аллақачон Блор эшигини тақиллатарди. У эшикни эҳтиёткорлик билан очди. Сочлари тўзғиб кетган, кўзлари уйқу- дан қизарганди.

– Ўн уч соатдан бери ухляпсиз, – айёрона кўз қисди Ломбард. – Демак, виждонингиз тоза экан.

– Нима гап? – гапини бўлди Блор.

– Сизни уйғотишдимиз? – сўради Ломбард. – Чой олиб келишдимиз? Соат неча бўлганини биласизми?

Блор елка оша каравот бошида турган соатга қаради.

– Йигирма бешта кам ўн, – деди у. – Шунча ухлашим мумкинлигига ҳеч қачон ишонмасдим. Рожерс қани?

– Акс-садо ҳам «қани?» деяпти, – ҳазил қилди Ломбард.

– Нима демоқчисиз ўзи? – Блорнинг жаҳли чиқди.

– Рожерс ғойиб бўлди демоқчиман, – жавоб берди

Ломбард. – Ётоғида йўқ. Чой қўймаган, хатто плитага ўт қаламаган.

Блор четга сўкинди.

– Қаёққа, жин урсин, қаёққа ғойиб бўлади? Нима, оролда дайдиб юрибдими? Шошманг, кийи- ниб олай. Қолганлардан ҳам сўранг. Балки улар билишар.

Ломбард бош ирғади. Йўлак бўйлаб юриб, ёпик эшикларни тақиллатди.

Армстронг аллақачон уйғониб, шошилмай кийи- нарди. Судья Уоргрейвни худди Блорга ўхшаб уйғотишга тўғри келди. Вера Клейторн кийиниб бўлганди. Эмили Брент хонаси бўм-бўш эди.

Бугун уйда қидирув бошланди. Рожерснинг хонаси аввалгидек бўшаб ётарди. Ўрин йиғишти- рилмаган, устара ва сочиқ нам эди.

– Бир нарса аниқ, тунни шу ерда ўтказган, – деди Ломбард.

– Яшириниб, бизни пойлаётган бўлса-чи? – пи- чирлади Вера. Унинг овози титрар, аввалги қатъ- иятдан ном-нишон ҳам қолмаганди.

– Ҳозир, қароғим, ҳар ким ҳақида ҳар балони ўйлаш мумкин, – деди Ломбард. – Маслаҳатим: уни топмагунимизча бир қадам ҳам ортда қолманг..

– Оролда юрган бўлса керак, – деди Армстронг.

Уларга ораста кийинган, лекин соқол олишга улгурмаган Блор кўшилди.

– Мисс Брент қаёққа ғойиб бўлди? – сўради у.

– Мана сизларга янги жумбоқ.

Лекин холлга тушишгач, мисс Брентни ўша ерда учратишди. У ёмғирпўшда эди.

– Денгиз жуда нотинч. Қайиқ денгизга чиқиши даргумон.

– Нега оролда ёлғиз тентираб юрибсиз, мисс Брент? – бетоқат сўради Блор. – Бу қанчалик ха- тарлилигини наҳотки тушунмасангиз?

– Ишонтириб айтаман, жаноб Блор, жуда эҳти- ёткор бўлдим, – жавоб берди у.

Блор бари бир тинчланмади.

– Рожерсни кўрдингизми? – сўради у.

– Рожерсни? – қошларини чимирди мисс Брент.

– Йўқ, бугун уни кўрмадим. Нима гап ўзи?

Зинадан соқоли яхшилаб қиртишланган, ораста кийинган судья Уоргрейв тушиб келди. Ошхона- нинг ланг очик эшигидан ичкарига кўз ташлаб:

– Қаранглар, дастурхон тузашни унутмабди, – деди.

– Бунни кеча кечкурун қилиши ҳам мумкин эди,

– деди Ломбард.

Улар ошхонага киришди. Тартиб билан қўйил- ган анжомларни, ликобларни кўздан кечиришди. Бирдан Вера типирчилаб қолди. Судьянинг қўлига шундай қаттиқ

тирмашдики – бежиз спорт билан шуғуланмаган – шўрлик чол ағанаб тушай деди.

– Ҳайкалчаларга қаранглар! – қичқирди у. Шиша тагликда атиги олтига негр боласи қол-

ганди.

Кўп ўтмай, Рожерс ҳам топилди. Уни уйга ён- бош солинган иморатдан топишди. Бу ер асосан кирхона вазифасини ўтарди. Қўлида кичкина болтани ҳалиям маҳкам қисиб турарди. Афтидан, ўт қалаш учун ўтин ёрмоқчи бўлган. Эшик ёнида катта ойболта турар, унинг муҳрасида қорамтир доғ қотиб қолганди. Рожерснинг энсасида шапа- локдек чуқур пайдо бўлган...

– Ҳаммаси равшан, – деди Армстронг, – қотил орқадан писиб келган. Рожерс энгашган пайт болта билан урган.

Блор болта билан овора бўлди. Ошхонадан ун олиб, сузгич ёрдамида дастасига шошилмай сепиб чиқди.

– Айтинг-чи, доктор, фақатгина жуда кучли одам шундай зарба бера оладими? – сўради судья.

– Йўқ, саволингизни тўғри тушунган бўлсам, ҳатто аёл киши ҳам шундай зарба бериши мумкин,

– кейин тезда ён-атрофга аланглаб қўйди.

Вера Клейторн билан Эмили Брент ошхонага кетишди.

– Қиз ҳам бемалол қила оларди, ахир у спортчи. Мисс Брент нозик аёл, лекин бунақа аёллар кўпин- ча жуда чайир бўлади. Бундан ташқари, эси паст одамлар одатда телба кучга эга бўлишини эсдан чиқармаслигингиз даркор.

Судья ўйчан бош ирғади. Блор хўрсиниб ўрни- дан турди.

– Бармоқ излари йўқ, – деди у, – болтани ар- тишган.

Орқадан қаттиқ кулги эшитилди. Шу заҳоти ўгирилиб қарашди. Ҳовли ўртасида Вера Клейторн турарди.

– Балки бу оролда ари ҳам бордир? Борми ё йўқми? – чийилдоқ товуш билан қичқира бошлади. У гапираркан, қаҳ- қаҳ уриб кулишдан ҳам ўзини тўхтатолмасди. – Хўш, асал қаерда экан? Ҳа-ҳа-ҳа! Эркаклар таажжуб ичида Верага қараб қолиш- ди. Наҳотки шундай чидамли, шундай босиқ қиз ҳам уларнинг кўз ўнгида ақлдан озган бўлса?

– Менга бунақа қараманглар! – ўзини боса ол- масди Вера. – Нима, ақлдан озди деб ўйлаяпсиз- ларми? Сизлардан жиддий сўраяпман. Бу ерда арилар қаерда, асаларизор ҳам борми? Э-ҳа, ту- шунмаяпсизларми? Нима, ўша аҳмоқона санок шеърни ўқимадингларми? Ахир ҳамма кўрсин деб, ҳар бир ётоқхонага осиб қўйишган-ку! Бунчалик гўл бўлмасак, дарров шу ерга келган бўлардик.

– «Етти негр боласи ўтин ёрдилар бирга». Бу санок шеърни ёддан биламан. Кейинги банди шун- дай: «Олти негр боласи асалари боқишди», шунинг учун сўраяпман, оролда асаларизор бормикан? Роса кулги бўлди-да! Ичагим узилай деяпти!.. –

унинг кўзлари олайиб, телбаларча кула бошлади. Армстронг унга яқинлашди, бирдан юзига тарсаки тортиб юборди. Веранинг нафаси тиқилди, ҳиқи- чоқ тутди, сўлагини ютди. Сўнг жим туриб қолди.

– Раҳмат.... Ўзимга келдим, – деди бир оздан сўнг, аввалгидек хотиржам ва босиқ оҳангда. Ке- йин ўгирилиб, ошхона томон кетди. – Мисс Брент билан сизларга нонушта тайёрлаймиз. Илтимос, ўтин олиб боринглар. Каминни ёқиш керак.

Тарсакидан юзи ловуллаб ёнарди. Ошхонага кириб кетгач, Блор гап ташлади:

– Тезда ақлини киритиб кўйдингиз, доктор.

– Бошқа нима ҳам қила олардим? Шунча нарса камлик қилгандек, васваса етишмай турганди бизга, – ўзини оқлади Армстронг.

– У мутлақо восвосга ўхшамайди, – эътироз билдирди Ломбард.

– Кўшиламан, – деди Армстронг. – Анча вазмин, ақли расо жувон. Кучли изтироб натижаси. Ҳар кимда ҳам учраб туради.

Улар Рожерс майдалаган ўтинларни тўплашиб, ошхонага олиб боришди. У ерда Вера ва Эмили Брент аллақачон хўжалик ишлари билан куйма- ланиб юришарди. Мисс Брент печкадан кулни сидириб олар, Вера бекон пўстини шиларди.

– Раҳмат, – уларга миннатдорчилик билдирди Эмили Брент. – Иложи борича тезроқ нонушта тай- ёрлашга ҳаракат қиламиз. Айтайлик, ўттиз-қирқ дақиқада тайёр бўлади. Чой бундан олдин қай- намайди.

– Биласизми, нима деб ўйляяпман? – Ломбардга шивирлади истеъфодаги инспектор Блор.

– Бари бир айтиб берасиз. Фол очиб нима қил- дим?!

Собиқ инспектор жиддий одам эди. Пичингларни тушунмасди, шунинг учун хотиржам давом этди:

– Америкада шундай воқеа бўлган. Чол-кампири билан чопиб ташлашган. Куппа-кундузи. Уйда қизи ва оқсочдан бошқа ҳеч ким бўлмаган. Исботлашганидек, оқсоч бундай қила олмасди. Қизи обрўли аёл бўлган. Шундай мудҳиш жиноят- га кўл уриши ҳеч ҳам ақлга сиғмасди. Бироқ уни айбсиз деб топишгани ҳам шунчалик ақлбовар қилмас ҳол эди. Шундай бўлса-да, бунга бошқа изоҳ топишолмади, – бир оз жим қолди: – Болтани кўрганимда шу воқеа эсимга тушиб кетди. Кейин ошхонага кириб, аёллар ҳеч нарса бўлмагандек иш билан оворалигини кўрдим. Қиз жазавага тушиб қолгани одатий ҳол. Ҳайрон қоладиган жойи йўқ. Нима дейсизлар?

– Эҳтимол, – деди Ломбард.

– Лекин анави кампир! – давом этди Блор. – Бирам саришта, ҳатто фартук тақиб олишни унутмабди. Фартук бўлса, албатта, миссис Рожерс- ники. Бир туки ўзгармай гапиришини қаранг:

«Нонушта ўттиз-қирқ дақиқада тайёр бўлади». Бу кампир ақлдан озган, худо ҳаққи. Қари қизларда шунақаси учраб туради. Тўғри, улар савдойига айланиб, дуч келган одамни ўлдиради демайман. Шунчаки ақли жойида бўлмайди. Мана, бизнинг мисс Брент ҳам хурофотга берилган. Ўзини парвардигор қуроли деб ўйлайди. Хонасида ҳам нукул Инжил ўқиб ўтиради.

– Лекин бу ақли заифлигини исботламайди, Блор.

– Устига-устак, ёмғирпўш кийиб олганди, – фикр-рида туриб олди Блор, – Денгизга бордим деди.

Ломбард бошини сараклатди.

Рожерсни ўтин ёраётганда ўлдиришди, – деди у, – яъни ўрнидан турган заҳоти. Шунинг учун Эмили Брент яна бир соатча ёмғирда тентираб юришидан маъни йўқ эди. Агар фикримни билмоқчи бўлсанглар, Рожерсни ўлдирган одам фурсатни қўлдан бой бермай, яна жойига ётиб олган-у, ўзини ғафлат ўқусида ётган қилиб кўрсатгани аниқ.

– Мени тушунмадингиз, жаноб Ломбард, – деди Блор. – Агар мисс Брент ҳеч нарсада айбсиз бўлса, оролда бир ўзи сайр қилишга кўрққан бўларди. Кўрқишга асоси йўқ одамгина шундай қилиши мумкин. Демак, у ҳеч нарсадан кўрқмайди, ўз навбатида, қотил ҳам ўша.

– Жўяли фикр, – деди Ломбард. – Бу калламга келмабди, – кейин мийиғида кулганча қўшиб қўйди: – Мендан шубҳаланмай қўйибсиз, шунга хурсандман.

Блор ўсал бўлди:

– Топдингиз, аввал сиздан бошлагандим. Тўп-понча, яна бизга жуда ғалати ҳикоя айтиб бердингиз, аниқроғи, айтиб бермадингиз. Лекин энди айёрона бошқа нимадир тўқишингиз мумкин бўлганини тушуняпман. Умид қиламанки, сиз ҳам мендан шубҳа қилмаяпсиз.

Филипп ўйчан деди:

– Балки адашаётгандирман, лекин менимча, бундай режа ишлаб чиқиш сизга ўхшаган тасаввур жуда тор одамнинг қўлидан келмайди. Фақат бир нарсани айтишим мумкин, бундай вазиятда ажойиб роль ўйнар экансиз. Мени қойил қолдирдингиз. – Кейин овозини пасайтирди. – Ким билади, бир кун ўтар-ўтмас ҳеч ким тирик қолмас, шунинг учун менга ёрила қолинг. Ўшанда ёлғон кўрсатма бергансиз, тўғрими?

Блор хижолат тортганидан оғирлигини дам у, дам бу оёғига солиб тураверди.

– Яшир, яширма, энди нима фарқи бор, – деди у ниҳоят. – Тўғри. Ландор айбсиз эди. Бу аниқ. Перселла тўдаси менга

пора берди. Кейин биз уни панжара ортига равона қилдик. Фақат ёдин- гизда бўлсин, агар нимадир бўлса, бу гапимдан тонаман...

– Айтмоқчисизки, гувоҳлар ёнида, – жилмайди Ломбард. – Йўқ, йўқ, бу гап ўртамизда қолади. Сезиб турибман, мўмайгина пул олгансиз.

– Ваъда қилишганининг ярмини ҳам олмадим. Ўша Перселла одамлари ўлгудек қурумсоқ экан. Лекин лавозимим ошди. Ҳаммаси бор гап.

– Ландорни қамашди. Кейин у сургунда ўлиб кетдими?

– Ўлиб қолишини мен қаердан билай? – ғижин- ди Блор.

– Албатта, сиз қаердан ҳам билардингиз, шун- чаки омадингиз келмаган.

– Меними? Балки уни демоқчидирсиз?

– Сизни ҳам, Блор. Чунки унинг ўлими туфайли сизнинг ҳаётингиз ҳам қил устида турибди.

– Меники? – кўзини чакчайтирди Блор. – Наҳот- ки Рожерс ё бошқаларга ўхшаб мени ўлдиришла- рига жим қараб турсам? Бўлмаган гап! Бошқалар- ни билмадим-у, мен ўзимни ҳимоя қила оламан! Гаров ўйнайсизми?

Ломбард пинагини бузмади:

– Гаров ўйнашни ёқтирмайман. Яна бир гап. Сизни ўлдириб қўйишса, ютуқни менга ким бе- ради?

– Менга қаранг, жаноб Ломбард, нима демоқ- чисиз ўзи?

Ломбард иршайди.

– Айтмоқчиманки, қимматли Блор, тирик қолиш имконингиз унча каттамас.

– Нега энди?

– Тасаввурингиз торлиги учун сизни бир ёқли қилишдан осони йўқ. А. Н. Онимдек тасаввури кенг жиноятчи сизни бирпасда домига илинтиради.

– Сизни-чи? – ўшқирди Блор. Ломбард қиёфаси жиддийлашди.

– Мендаги Ҳасаввур А. Н. Онимникидан зиғирча ҳам ёмон эмас, – деди у. – Минг марта танг аҳволда қолиб, доим кутулиб кетганман! Бошқа ҳеч нарса демайман, лекин бу вазиятдан ҳам чиқиб кети- шимга кўзим етяпти.

Плита ёнида тухум қовуракан, Вера тинимсиз ўйларди: «Нега аҳмоққа ўхшаб жазавам тутиб қолди? Бундай қилмаслигим керак эди. Бўшаш- маслик керак, бўшашиш асло мумкинмас. Ахир оғир-босиқлигидан доим фахрланиб юрган.

Мисс Клейторн нима қилишни биларди. Саро- симага тушмади. Дарров ўзини сувга отиб, Сирил ортидан сузди.

Бу ҳақда эслаб нима қилади? Ҳаммаси ортда қолди. Ўтмишга айланди. Сирил сув ичида кўрин- май қолганда йўлнинг ярминиям босиб ўтмаганди. Ўзи ҳам денгиз қаърига кириб кетаётгандек туюл- ди. Оқим шиддатига қарши чикмади, аста-аста сузди, сувда чайқалди... Ниҳоят қайиқ етиб

келди. Уни дадиллиги, совуққонлиги учун мақташди. Ҳамма мақтади, Хьюгодан бўлак. Хьюго бўлса унга бир бор қараб қўйди, холос... Ё тангрим, Хьюго ҳақида ўйлаш қанчалар оғир, ҳатто ҳозир ҳам... Ҳозир у қаерда? Нима қиляпти? Унаштирилдим, уйландим?»

– Вера, бекон куйиб кетяпти, – жаҳл билан деди мисс Брент.

– Кечирасиз, мисс Брент. Хаёлим чалғибди... Эмили Брент тутаб ётган беконга охириги тухум-ни чақди. Вера қизиган товага бекон бўлакларини жойлади:

– Юраги кенг аёл экансиз, мисс Брент.

– Ёшлигимдан арзимас гаплар учун бош қотир- масликни ўргатишган, – жавоб берди мисс Брент.

«Қаттиққўл тарбиялашган. Буниси тушунарли»,

– ўйлади Вера. Ташида эса:

– Наҳотки кўркмасангиз?.. Балки ўлишни хоҳларсиз?

«Ўлишни? – Эмили Брентни гўё чаён чаққандек бўлди. – Ўлишни? Лекин у ўлмоқчи эмас! Қолганлар ўлади, тўғри, лекин у эмас, Эмили Брент эмас. Бу қиз нимани ҳам тушунарди? Албатта, Эмили Брент ҳеч нарсадан кўркмайди: Брентларга кўркув бе- гона. У ҳарбий оиладан. Авлодида ҳар ким ўлимга тик боқа олган. Такво билан умргузаронлик қил- ган. У ҳам, Эмили Брент ҳам тақводор аёл. Ўтми- шидан ҳеч қачон андиша қилмайди... Шундай экан, у албатта ўлмайди... «Парвардигор паноҳида асрайди». «Зулмат даҳшати, пайдар- пай ёғилган камон ўқлари сени маҳв этолмайди...» Ҳозир ёруғ, даҳшатлар ҳам кетган. Ҳеч биримиз оролдан ке- толмаймиз. Буни ким айтди? Албатта, генерал Макартур (унинг қариндоши Элси Макферсон- га уйланган). Уни бундай истикбол тариқчалик кўрқитолмади. Аксинча, бундан гўё хурсанд бўл- гандек туюлди! Бу эса гуноҳ! Айрим одамлар ўлим моҳиятини англаб етмай, ўз жонига қасд қилади. Беатриса Тейлор... Ўтган тун Беатрисани тушида кўрди. У дераза ортида турар, юзини ойнадан ол-

9

май, «ичкарига киритинг» дея ялиниб-ёлворарди. Аммо Эмили Брент киритишни хоҳламасди. Ахир уни киритса, қандайдир даҳшат содир бўлади».

Эмили сесканиб кўзини очди. Вера ундан кўз узмай турарди.

– Ҳаммаси тайёр, шундайми? – сўради жиддий тусда. – Унда нонушта тортамиз.

Тановул таажжуб кечди. Барча фавкуллода сертакаллуф эди.

– Яна қаҳва ичасизми, мисс Брент?

– Дудланган гўшт берайми, мисс Клейторн?

– Яна бир бўлак беконми?

Олтови ҳам ўзини гўё ҳеч нарса бўлмагандек тутарди. Бироқ ҳар бирининг қалбида саросима туғён урарди.

Хаёллар ҳам маржондек сочилиб кетган... Энди нима

бўлади? Нима бўлади? Кейингиси
ким?

Ким?

Қизик, уддалай оладими? Лекин уриниб кўриш- га арзийди.
Улгурса бас. Эй худо, ишқилиб, ул- гурсин...

Хурофотдан асов телбалик, бошқаси эмас... Унга қараш
хаёлига ҳам келмайди... Адашган бўлсам-чи?

Ахир бу бемаънилик... Мен ақлдан озяпман. Қа- лава ипи,
ваннахонадаги қирмизи парда қаёққа- дир ғойиб бўлди. Улар
кимга керак бўлди, ҳеч ҳам тушунолмапман. Ҳеч нарсани
тушунмаяпман... Вой аҳмоқ, унга нима дейишса,
ҳаммасига ишонди. Уни осон тинчитди... Бари бир эҳтиёт-
корлик зарур.

Олтита чинни негр боласи... фақат олтита – кеч- га бориб
улар нечта қолар эка